

Kant görme biçimlerimizi nasıl etkiledi?

H. Bülent Gözkan kitabında, Kant'ın kendinden önceki tüm felsefi geleneği eleştirerek, tersine çevirerek bu geleneğin kavramlarını kendi düşünme çabası içerisine nasıl dahil ettiğini, sonuç olarak varlığı, var olanları, doğayı, Tanrı'yu, insanı 'görme' biçimlerimizi ne şekilde değiştirdiğini anlamaya çalışıyor.

Antik Grek dünyasından modern zamanlara, felsefeye tarihindeki en önemli kırılmayı yaşatan isim olarak görülebilir belki Immanuel Kant. Kant'ın 1781 yılında yayımladığı Saf Aklın Eleştirisi adlı kitabının gerçekleştirdiği 'Kopernik Devrimi'nin Platon ve Aristoteles'ten kaynaklı geleneksel metafizik geleneğin tüm yapılarını çözdüğünü, eleştirdiğini ifade edebiliriz. Geleneksel metafizik, hissedilir dünyayı duysal algıların konusu olarak ele almaz. Metafizik, zamana tabi olmayanı, değişmeyi, baki kalanı, düşünülebilir dünyayı nesne edinir; böylelikle, değişime tabi

olanların ilkelerini bulmaya yönelir. Bunun yolu da, ilk ilkeleri aracılığıyla algıları aşarak zamana tabi olmayan nesnelere zihni bir görmenin, temaşanın aracılığıyla seyirdir.

Transandantal hakikat

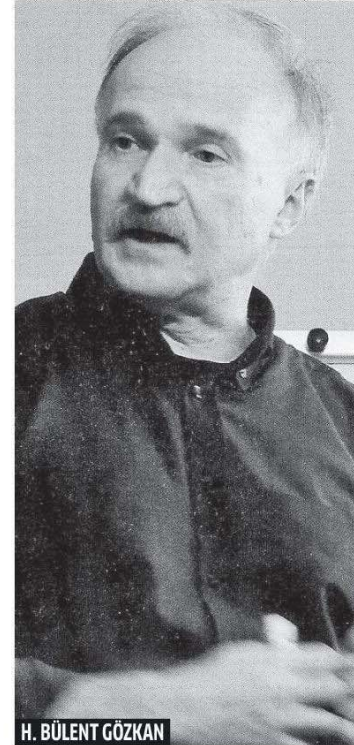
Kant'ın 'zaman'ı varlığın bir hali olmaktan çıkartarak 'ben'in ve 'ben'in zihninin bir formuna dönüştürmesinin tüm metafizik tarihinin en önemli kırılma anlarından birine tekabül ettiğini savlayan Gözkan, bu teşebbüs sonucunda tüm bilginin zorunlu olarak zamansal olduğu; geleneksel metafiziğin zamana tabi olmayan, zamana 'aşkın' varlık tasavvurunun ve dolayısıyla aşkın bir hakikatin bulunuşunun tümüyle reddedildiği bir anlayışın ortaya çıktığını belirtiyor. İnsanın düşünmesinden bağımsız bir hakikatin bulunmadığı, hakikatin insanın kendi faaliyetlerinin bir sonucu olduğu, bilimsel metafiziğin ödevinin de bu 'transandantal hakikat'ın araştırılması olduğu şeklinde son derece keskin sonuçları bulunan bu anlayışın başka bir önemli sonucunu da ahlakın dayanağı noktasında görürüz.

Bu anlayışa göre, ahlakın yegane dayanağı artık insandır; hiçbir aşkın ya da teolojik referansa ihtiyaç duyulmaksızın ahlak yasaları insanlar tarafından formüle edilebilir.

Kant'ın Saf Aklın Eleştirisi'yle gerçekleştirdiği köklü dönüşüm sonrasında Fichte, Schelling ve Hegel ile anılan Alman idealizminin; Hegel sonrasında Marx'ın, Marx sonrasında Frankfurt Okulu ve hatta Habermas'ın; Husserl'in fenomenolojisinin, Russell, Wittgenstein ve Viyana çevresinin, kısaca modern felsefi yaklaşımların soykütüğünde bu köklü dönüşümün izleri daha rahatlıkla anlaşılabilir.

Felsefi düşünmenin tarihi içinde Kant'ın konumunun istisnaılığına işaret eden H. Bülent Gözkan kitabında, Kant'ın kendinden önceki tüm felsefi geleneği, farklı tavır ve anlayışları eleştirerek, tersine çevirerek bu geleneğin kavramlarını kendi düşünme çabası içerisine nasıl dahil ettiğini, sonuç olarak varlığı, varolanları, doğayı, Tanrı'yu, insanı 'görme' biçimlerimizi ne şekilde değiştirdiğini anlamaya çalışıyor.

@uzakkoku

H. BÜLENT GÖZKAN

Kant'ın Şemsiyesi
H. Bülent Gözkan
Yapı Kredi
2018